Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 20.051.242
Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доктору політичних наук, професору,
професору кафедри політичних наук
Климончуку Василю Йосифовичу
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертацію Савлюка Михайла Івановича
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 052 «Політологія»
на тему: ***«Загрози інформаційній безпеці в соціальних мережах під час Війни за Незалежність України»***

кандидатки політичних наук, доцентки кафедри політичних наук
Матвієнків Світлани Миколаївни

Актуальність дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота Савлюка Михайла Івановича присвячена одній із найгостріших проблем сучасної політичної науки та практики державного управління. Соціальні мережі сьогодні є не просто каналом комунікації, а повноцінним середовищем стратегічного впливу, у якому формується громадська думка, мобілізуються аудиторії та ведеться боротьба за інтерпретацію подій. Медіатизація політики й платформізація інформаційного простору радикально змінили умови функціонування демократичних інститутів: політична комунікація стала безперервною, багатосуб'єктною та значною мірою непідконтрольною традиційним механізмам редакційної відповідальності.

В умовах гібридної російсько-української війни інформаційний простір перетворився на самостійний театр протиборства, а дезінформаційні кампанії, інформаційно-психологічні операції та кіберзагрози в соціальних мережах становлять пряму загрозу національній безпеці й суспільній згуртованості.

Показово, що об’єктом ворожого впливу є не лише масова аудиторія, а й окремі цільові групи — військовослужбовці та їхні родини, мешканці прифронтових і деокупованих територій, українці за кордоном, — що вимагає від держави диференційованих та науково обґрунтованих відповідей.

Додаткової ваги темі надає її медіакомунікаційний вимір: соціальні мережі функціонують не ізольовано, а в межах конвергентної медіаекосистеми, де мережеві наративи підхоплюються традиційними засобами масової інформації й навпаки, а межа між журналістським контентом, громадянською комунікацією та цілеспрямованим впливом дедалі більше розмивається. За таких умов наукове розрізнення легітимної політичної комунікації та деструктивного інформаційного впливу стає самостійним дослідницьким завданням, від розв’язання якого залежить і якість державної політики, і збереження стандартів свободи слова в демократичному суспільстві.

З огляду на це комплексне політологічне дослідження природи цих загроз і механізмів протидії їм є вкрай актуальним, своєчасним і таким, що відповідає пріоритетам розвитку вітчизняної політичної науки та потребам сектору національної безпеки.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі політичних наук Карпатського національного університету імені Василя Стефаника в межах наукової теми кафедри «Трансформація сучасної політичної системи України: внутрішньополітичні виклики та зовнішні впливи» (номер державної реєстрації 0117U004396). Обраний напрям дослідження органічно вписується в зазначену тематику, оскільки загрози інформаційній безпеці в соціальних мережах безпосередньо пов’язані як із внутрішньополітичними викликами трансформації політичної системи України, так і з зовнішнім безпековим тиском, спричиненим російською агресією. Дослідження виконувалося впродовж 2022–2026 рр. під науковим керівництвом кандидата політичних наук, доцента Кобець Ю. В.

Ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертації, характеризуються високим рівнем обґрунтованості й достовірності, що забезпечено насамперед коректною постановкою дослідницької мети та завдань. Метою роботи є всебічний аналіз загроз інформаційній безпеці в соціальних мережах в умовах Війни за Незалежність України та обґрунтування механізмів захисту й підвищення стійкості інформаційного простору держави на основі українського та міжнародного досвіду. Об’єктом дослідження визначено особливості формування та функціонування інформаційної безпеки України в умовах зовнішніх загроз і впливів, а предметом — загрози інформаційній безпеці України в соціальних мережах в умовах гібридної війни, механізми та закономірності їх виявлення й нейтралізації. Така конфігурація мети, об’єкта і предмета є внутрішньо узгодженою й задає чітку логіку розгортання дослідження від теоретико-понятійного рівня до прикладних кейсів і рекомендацій.

Методологічний інструментарій дисертації відповідає поставленим завданням і не є формальним переліком: кожен метод має чітко окреслену функцію в архітектурі дослідження. Системний підхід дав змогу розглянути інформаційну безпеку як цілісний багаторівневий феномен у єдності її політичних, правових, технологічних і соціокультурних вимірів; компаративний аналіз застосовано для зіставлення українського та зарубіжного досвіду протидії інформаційним загрозам; документальний аналіз нормативно-правової бази забезпечив реконструкцію еволюції державної політики у сфері інформаційної безпеки; контент- та івент-аналіз використано для опрацювання емпіричного матеріалу соціальних мереж і хронології інформаційних кампаній; метод кейс-стаді — для поглибленого вивчення ключових епізодів інформаційного впливу на Україну у 2014–2025 рр.; SWOT-аналіз — для оцінювання сильних і слабких сторін національної системи інформаційної безпеки, можливостей та загроз її розвитку; елементи моделювання і прогнозування — для обґрунтування інституційної моделі протидії та окреслення перспективних сценаріїв.

Достовірність результатів підтверджується репрезентативністю джерельної бази, яка налічує 386 позицій та охоплює нормативно-правові акти України й зарубіжних держав, стратегічні документи у сферах національної та інформаційної безпеки, праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, аналітичні матеріали профільних інституцій, а також емпіричні матеріали українського інформаційного простору 2014–2025 рр. Висновки дисертації логічно випливають зі змісту роботи, співвідносні з поставленими завданнями та верифіковані на фактичному матеріалі політичної практики.

Логіка дослідження підпорядкована послідовному розв'язанню взаємопов'язаних завдань: з'ясувати сутність, структуру та функції інформаційної безпеки як складника національної безпеки; систематизувати наукові підходи й методи її дослідження; проаналізувати нормативно-правову базу забезпечення інформаційної та кібербезпеки України; розкрити роль соціальних мереж як середовища стратегічного впливу; охарактеризувати інформаційно-психологічні операції та технічні інструменти гібридної війни; здійснити аналіз ключових кейсів інформаційного впливу на Україну у 2014–2025 рр.; узагальнити український і світовий досвід протидії інформаційним загрозам та обґрунтувати рекомендації щодо підвищення стійкості інформаційного простору держави. Кожному завданню відповідає окремий структурний елемент роботи, а висновки дисертації дзеркально співвідносяться з переліком завдань, що засвідчує завершеність дослідницького задуму.

Наукова новизна одержаних результатів. Результати дослідження характеризуються належним рівнем наукової новизни, яка підтверджується змістом роботи та опублікованими працями здобувача. *Уперше* комплексно досліджено сучасні загрози інформаційній безпеці України в соціальних мережах як складник гібридної війни: визначено їхню політичну природу, механізми продукування й поширення та безпекові наслідки для держави й суспільства; розроблено та обґрунтовано теоретичну модель інституційної взаємодії у сфері протидії загрозам у соціальних мережах, яка враховує багаторівневість суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки; здійснено

типологізацію загроз у соціальних мережах та визначено індикатори їх виявлення; проаналізовано ключові кейси інформаційного впливу на Україну у 2014–2025 рр. із застосуванням SWOT-аналізу та елементів прогнозування до сфери інформаційної безпеки в соціальних мережах.

Удосконалено теоретико-методологічні засади аналізу інформаційної безпеки в умовах диджиталізації та платформізації політичних комунікацій, що дало змогу точніше розкрити специфіку загроз у соціальних мережах як окремого сегмента інформаційного простору, а також категоріально-понятійний апарат дослідження через уточнення змісту й співвідношення понять «інформаційна безпека», «інформаційна агресія», «стійкість інформаційного простору».

Набули подальшого розвитку наукові уявлення про стійкість (resilience) інформаційного простору як інтегральну характеристику спроможності держави й суспільства протистояти інформаційним загрозам, а також положення щодо ролі стратегічних комунікацій у системі забезпечення національної безпеки, що дозволило сформувати практико-орієнтовані рекомендації щодо оптимізації відповідної державної політики.

Окремо варто відзначити емпіричну верифікацію теоретичних положень дисертації. Аналіз конкретних кейсів інформаційного впливу — від інформаційного супроводу анексії Криму та війни на Донбасі до масштабних дезінформаційних кампаній періоду повномасштабного вторгнення — здійснено з опертям на задокументовані матеріали українського інформаційного простору, офіційні повідомлення профільних державних інституцій та аналітичні звіти дослідницьких центрів. Поєднання якісних і кількісних прийомів опрацювання матеріалу, тріангуляція джерел та зіставлення українського досвіду з міжнародною практикою забезпечують надійність емпіричного підґрунтя роботи й переконливість сформульованих на його основі узагальнень.

Теоретичне та практичне значення результатів. Теоретичне значення дисертації полягає в розвитку політологічних уявлень про інформаційну безпеку

як соціально-політичний феномен і складник національної безпеки, у концептуалізації соціальних мереж як середовища стратегічного впливу в умовах гібридних конфліктів та в уточненні категоріально-понятійного апарату відповідної дослідницької галузі. Запропоновані здобувачем підходи створюють теоретичне підґрунтя для подальших досліджень інформаційного протиборства, цифрової пропаганди та політики платформ у воєнний і повоєнний періоди.

Особливу прикладну цінність мають положення дисертації щодо інституційної моделі взаємодії суб'єктів протидії інформаційним загрозам та рекомендації з підвищення стійкості інформаційного простору: вони можуть бути безпосередньо використані під час удосконалення стратегічних і програмних документів держави у сферах інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій, у плануванні діяльності профільних інституцій сектору безпеки й оборони, а також у розробленні освітніх програм із медіаграмотності для різних цільових аудиторій.

Практичне значення визначається можливістю використання сформульованих висновків і рекомендацій у діяльності органів публічної влади та сектору безпеки й оборони України, зокрема суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій; в удосконаленні державної інформаційно-безпекової політики щодо соціальних мереж; у роботі інститутів громадянського суспільства й медіа, що протидіють дезінформації; а також у навчальному процесі закладів вищої освіти під час викладання дисциплін за спеціальностями «Політологія», «Національна безпека», «Міжнародні відносини», «Журналістика» та спорідненими напрямами підготовки.

Відповідність дисертації науковій спеціальності. За об'єктом, предметом, метою, завданнями та змістом дисертація повністю відповідає паспорту спеціальності 052 «Політологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Дослідження виконано в межах політологічної проблематики національної та інформаційної безпеки, політичних комунікацій та державної політики; технічні аспекти функціонування соціальних мереж

розглянуто тією мірою, якою вони необхідні для розуміння політичних механізмів продукування, поширення та нейтралізації інформаційних загроз. Обсяг, структура та оформлення роботи відповідають чинним вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Загальна оцінка змісту роботи. Дисертаційна робота М. І. Савлюка є самостійним, цілісним дослідженням, яке охоплює теоретичні, компаративні та прикладні аспекти забезпечення інформаційної безпеки в соціальних мережах. Структура роботи відповідає меті й завданням дослідження: дисертація складається зі вступу, трьох розділів (восьми підрозділів), висновків, списку використаних джерел, який налічує 386 позицій, і додатків.

У першому розділі розкрито теоретико-методологічні засади дослідження: з'ясовано сутність інформаційної безпеки, її структурні компоненти та функції як складника національної безпеки, узагальнено основні наукові підходи до її вивчення, охарактеризовано методи дослідження та проаналізовано нормативно-правову базу забезпечення інформаційної й кібербезпеки України. Слушним є наголос здобувача на тому, що інформаційна безпека в політологічному вимірі виходить за межі суто технічного захисту інформації й охоплює політичні, соціальні та правові параметри управління інформаційними потоками, а також спроможність держави і суспільства зберігати суб'єктність у власному інформаційному просторі.

У другому розділі обґрунтовано роль соціальних мереж як інструмента стратегічного впливу, розкрито амбівалентність їхнього мобілізаційного потенціалу, проаналізовано інформаційно-психологічні операції як ключовий механізм інформаційної війни, а також систематизовано кіберзагрози й технічні інструменти гібридної війни — автоматизовані бот-мережі, фейкові акаунти («сокпапети»), технології маніпуляції контентом і координовану неавтентичну поведінку. Цінним є те, що технічний інструментарій розглянуто не ізольовано, а у зв'язку з політичними цілями агресора та ревізіоністською логікою російської політики щодо України.

У третьому розділі здійснено аналіз ключових кейсів інформаційного впливу на Україну у 2014–2025 рр., узагальнено український і світовий досвід протидії інформаційним загрозам та обґрунтовано необхідність комплексного підходу, що поєднує нормативно-правові, інституційні, комунікаційні та освітні інструменти підвищення стійкості інформаційного простору. Запропоновані рекомендації мають практико-орієнтований характер і охоплюють як удосконалення діяльності профільних державних інституцій, так і розвиток суспільної медіаграмотності. Висновки дисертації логічно узагальнюють результати проведеного аналізу та кореспондують із завданнями дослідження.

Оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Результати дослідження засвідчують, що М. І. Савлюк володіє комплексом базових і спеціальних методів політичної науки, здатний опрацьовувати різнотипні джерела — нормативно-правові акти, стратегічні документи, наукові праці, аналітичні матеріали профільних інституцій та емпіричний матеріал соціальних мереж, — систематизувати значний за обсягом матеріал і формулювати самостійні узагальнення. Здобувач демонструє вміння поєднувати теоретичний аналіз категорій, порівняльне вивчення міжнародного досвіду та кейс-аналіз конкретних епізодів інформаційного протиборства, а також коректно застосовувати аналітичні техніки (SWOT-аналіз, контент- та івент-аналіз) до політологічного матеріалу.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях та їх апробація. Основні наукові результати дисертації достатньою мірою висвітлено в опублікованих працях здобувача. За темою дослідження опубліковано 8 наукових праць, з яких 4 статті — у наукових фахових виданнях України категорії «Б» зі спеціальності (три з них одноосібні), та 4 публікації — у збірниках матеріалів і тез доповідей всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференцій. Публікації містять цифрові ідентифікатори DOI, а їхня кількість і якість відповідають вимогам, що висуваються до праць здобувачів ступеня доктора філософії.

Апробація результатів дослідження здійснена на наукових заходах різного рівня, зокрема на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Публічне управління та адміністрування в Україні: Євроінтеграційний поступ» (м. Івано-Франківськ, 30 травня 2025 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми забезпечення інформаційної безпеки в міжнародному співробітництві» (м. Ужгород, 5 вересня 2025 р.) та І Міжнародній науково-практичній конференції, присвяченій національній стійкості (резильєнтності) як ключовому елементу національної безпеки в умовах воєнного стану (м. Одеса, 20 березня 2026 р.). Основні положення роботи також обговорювалися на засіданнях кафедри політичних наук Карпатського національного університету імені Василя Стефаника. Зміст анотації узгоджується з основним текстом дисертації та адекватно репрезентує її результати.

Дотримання вимог академічної доброчесності. Ознайомлення з текстом дисертації, структурою викладу матеріалу, системою посилань на використані джерела та опублікованими працями здобувача дає підстави констатувати, що робота виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності. Використані джерела, ідеї та положення інших авторів супроводжуються коректними бібліографічними посиланнями; наукове цитування має системний характер. Ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень норм наукової етики не виявлено. Дисертація є результатом самостійної дослідницької роботи здобувача, а його особистий внесок у публікації, підготовлені у співавторстві, чітко визначений.

Дискусійні положення та зауваження. У цілому позитивно оцінюючи обрану дослідницьку стратегію, структуру роботи та одержані результати, вважаю за доцільне звернути увагу на низку положень, які мають дискусійний характер і можуть бути враховані здобувачем у подальшій науковій роботі:

1. Архітектоніка роботи є дещо незбалансованою: прикладний третій розділ за глибиною опрацювання подекуди поступається ґрунтовному теоретичному. Крім того, сформульовані практичні рекомендації не завжди

ранжовані за пріоритетністю та реалістичністю впровадження; доцільно було б згрупувати їх за рівнями реалізації (стратегічний, інституційний, операційний) та часовими горизонтами, що підвищило б їхню придатність для практичного використання органами державної влади.

2. Зосередившись на соціальних мережах, здобувач приділив недостатньо уваги їхній взаємодії з традиційними медіа — телебаченням, радіо, онлайн-медіа — у межах єдиної конвергентної медіаекосистеми. Саме перетікання наративів між соціальними мережами й традиційними засобами масової інформації нерідко визначає кінцевий масштаб та ефект інформаційного впливу, тож урахування цього механізму, зокрема ролі телемарафону та регіональних медіа у воєнний період, зробило б аналіз повнішим і точнішим.

3. Задекларований елемент прогнозування реалізовано у роботі обмежено. Бракує сценарного погляду на новітні загрози, пов’язані з розвитком генеративного штучного інтелекту та синтетичного контенту — зокрема технологій deepfake, автоматизованої генерації персоналізованої дезінформації та імітації голосів і зображень посадових осіб, — які вже найближчим часом суттєво змінюватимуть ландшафт інформаційної безпеки. Посилення прогностичного складника підвищило б перспективну цінність дослідження та практичну значущість його рекомендацій.

Висловлені зауваження мають рекомендаційний характер, є радше побажаннями щодо продовження наукового пошуку, не торкаються сутності здобутих результатів і не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої роботи.

Загальний висновок. Дисертація Савлюка Михайла Івановича «Загрози інформаційній безпеці в соціальних мережах під час Війни за Незалежність України» є самостійним, цілісним і завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. За актуальністю, рівнем наукової новизни, обґрунтованістю основних положень, достовірністю висновків і практичною цінністю одержаних результатів, повнотою їх викладення в опублікованих

працях робота відповідає вимогам спеціальності 052 «Політологія» та вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами), а також «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами). У процесі виконання дисертації здобувачем дотримано принципів академічної доброчесності. На основі проведеного аналізу вважаю, що автор дисертації Савлюк Михайло Іванович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 «Політологія».

Рецензент:
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних наук
Карпатського національного університету
імені Василя Стефаника _____ Світлана МАТВІЄНКІВ

«____» _____ 2026 р.